

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 และผลกระทบต่อระบบการเมืองไทย*

ACQUISITION OF SENATE MEMBERS IN 2024 AND THEIR EFFECTS ON THE THAI POLITICAL SYSTEMS

พิศณุพงศ์ สิทธิโชคแก้วมูล

Pisanupong Sittichockkaewmoon

นักวิชาการอิสระ, ประเทศไทย

Independent Scholar, Thailand

E-mail: Sittichock.8000@gmail.com

บทคัดย่อ

การเมืองไทยจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับ การดำเนินการในด้านฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารของประเทศซึ่งประกอบไปด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนและสมาชิกวุฒิสภา (สว.) สำหรับเกณฑ์การเลือกสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ปี พ.ศ. 2567 นั้นการคัดเลือกมาจากการที่ประชาชนที่มีความเกี่ยวข้องอยู่ในกลุ่ม 20 อาชีพที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หมวด 1 มาตรา 11 กำหนดนั้น โดยหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา (สว.) และทำการกลั่นกรองกันเองโดยวิธีที่เป็นปรากฏการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นประเทศแรกของโลกคือ “วิธีที่ผู้ลงสมัครเลือกกันเอง” ในกลุ่มผู้ลงสมัครเลือกตั้งซึ่งจะทำการคัดเลือกกันระหว่างกลุ่มอาชีพตามหลักเกณฑ์ตั้งแต่ใน ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศต่อไป ซึ่งการได้มาซึ่ง สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อถกเถียงและข้อสงสัยว่ามีความโปร่งใสมากน้อยเพียงใด โดยคนที่ลงสมัครกับกลุ่มอาชีพนั้นมีความสอดคล้องมากแค่ไหน ความสำคัญของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ในระบบการเมืองนั้นมีบทบาทและหน้าที่คงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งเรานั้นจะได้มาทราบถึงความเป็นมา รวมถึงหลักเกณฑ์การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (สว.) จนกระทั่งการคาดการณ์ความเป็นไปได้กับอนาคตของระบบการเมืองของประเทศไทยกับการได้มาซึ่ง สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ชุดใหม่นี้

คำสำคัญ: ฝ่ายนิติบัญญัติ, สภาผู้แทนราษฎร, สมาชิกวุฒิสภา

* Received 12 August 2024; Revised 11 December 2024; Accepted 12 December 2024

Abstract

The nature of Thai politics depends on the operations of the country's legislative and executive branches, which are comprised of members of the House of Representatives (MPs) elected by the people, and members of the Senate (Senators). As for the criteria for selecting the Senators in 2024, they will be selected from people involved in 20 occupations as stipulated in Chapter 1, Article 11 of the Organic Act on the Acquisition of Senators. The criteria for selecting candidates for election as Senators and filtering them among themselves using a method that is considered the first in the world, which is the "method where candidates choose each other" among the group of candidates, which will be selected between occupational groups according to criteria from the district, provincial, and national levels. The acquisition of the Senators will be a matter of debate and doubt as to how transparent it is, how consistent the candidates are with those occupational groups, and whether the importance of the Senators in the political system, roles, and responsibilities will remain the same or have changed. We will learn about its origins. Including the criteria for obtaining senators (Senators) and even the prediction of the possibility of the future of Thailand's political system with the acquisition of this new set of senators (Senators).

Keywords: Legislative branch, House of Representatives, Senator

บทนำ

นับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยได้ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา (Parliamentary System) โดยให้รัฐสภาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งในยุคเริ่มต้นเป็นระบบสภาเดียว (Unicameral System) และเปลี่ยนมาเป็นสภาคู่หรือ

ระบบสองสภา (Bicameral System) เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วย “สภาผู้แทน” และ “พฤฒสภา

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับชั่วคราว พุทธศักราช 2490 ได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น “วุฒิสภา” ซึ่งก็ได้มีการพัฒนามาโดยลำดับตามที่รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับได้กำหนดไว้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน นั้น เป็นยึดมั่นการปกครองในระบบรัฐสภา บัญญัติให้รัฐสภาประกอบด้วย “สภาผู้แทนราษฎร” และ “วุฒิสภา” โดยสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 350 คน และมาจากแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองจำนวน 150 คน และวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ (กลุ่มงานผลิตเอกสารเผยแพร่ สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2564) และสำหรับเกณฑ์การเลือกสมาชิกวุฒิสภา ปี พ.ศ. 2567 นี้เป็นการเลือกโดยการเปิดรับสมัครตัวแทนจากท้องถิ่นโดยการเปิดรับสมัครบุคคลที่กำหนดไว้ในกลุ่มอาชีพ จำนวน 20 อาชีพ เพื่อเป็นการเปิดกว้างอย่างอิสระในการลงสมัครเพื่อเป็นตัวแทนประชาชนในการเป็นสมาชิกวุฒิสภา (สว.) เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารประเทศในด้านของอำนาจอธิปไตย โดยจะมีการคัดกรองจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นตัวแทนระดับอำเภอ จังหวัดและประเทศต่อไป

ความเป็นมาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ต้องมีการพิจารณาถึงบทบาท หน้าที่และอำนาจ เป็นสำคัญว่าต้องการให้มีบทบาท หน้าที่และอำนาจเป็นอย่างไร จึงจะกำหนดที่มาของวุฒิสภาได้ ที่มาของวุฒิสภาไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้วุฒิสภามีรูปแบบเป็นผู้แทนของประชาชน มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน โดยเจตนารมณ์ของการมีวุฒิสภา โดยจะให้มีการถ่วงดุลกันระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ มีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กรทางการเมือง จึงเป็นองค์กรทางการเมืองที่สามารถให้ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยได้ วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีหน้าที่หลักในการกลั่นกรองกฎหมายและควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน มีอำนาจเลือกและแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตรวจสอบ มีอำนาจถอดถอน และเป็นบุคคลที่มาจากในแต่ละจังหวัด ทำให้วุฒิสภาสามารถรับรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตของตนได้ (มิติน, 2543)

แต่เมื่อบุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ใช้อำนาจกลับเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกับนักการเมือง จึงทำให้การควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินไม่มีประสิทธิภาพขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีเจตนารมณ์เพื่อให้การใช้อำนาจนิติบัญญัติ เป็นไปด้วยความถูกต้องและรอบคอบยิ่งขึ้น กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งส่วนหนึ่งและการสรรหาอีกส่วนหนึ่ง ให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด ในการเลือกตั้งวุฒิสภาจึงอาจไม่ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถหรือ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ จะคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการการเลือกตั้งรวบรวมจากการเสนอชื่อขององค์กรภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาชีพ และภาคอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติกรตามหน้าที่และอำนาจของวุฒิสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 กำหนดเจตนารมณ์ของการมีวุฒิสภา โดยให้วุฒิสภาเป็นตัวแทนของกลุ่มสาขาอาชีพ อันจะช่วยให้พิจารณาร่างกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของสมาชิกสภาผู้แทนให้รอบคอบรอบด้านมากยิ่งขึ้นตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรากฎหมาย เพราะสมาชิกสภาผู้แทนเป็นตัวแทนพื้นที่และเป็นตัวแทนพรรคการพิจารณาร่าง กฎหมายจึงยังขาดมุมมองของภาคส่วนอื่นที่หลากหลายของสังคมอันจะทำให้กฎหมายต่าง ๆ มีความรอบคอบมากขึ้น โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีที่มาโดยแบ่งออกได้เป็นสองช่วงเวลา กล่าวคือช่วงที่ 1 ตามบทเฉพาะกาล ส่วนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาช่วงที่ 2 ดำเนินการคัดเลือกตามมาตรา 107 กล่าวคือให้ เลือกสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คน จากการเลือกตั้งด้วยตนเองของผู้ที่มีความรู้ เชี่ยวชาญ ประสบการณ์ หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่างๆ การแบ่งกลุ่มในลักษณะที่ให้ประชาชนที่มีสิทธิสมัครทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ จะกำหนดไม่ให้ผู้สมัครแต่ละกลุ่มเลือกคนในกลุ่มเดียวกันหรือให้มีการคัดกรองผู้สมัครรับเลือกด้วยวิธีการอื่นใดที่ผู้สมัครรับเลือกมีส่วนร่วมในการคัดกรองก็ได้ โดยประชาชนในประเทศซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีสิทธิลงสมัครเพื่อจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ทุกคน เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ และเป็นผู้ที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 กำหนดไว้ แต่ละคนมีสิทธิสมัครเพื่อเข้ารับเลือก ได้เพียงกลุ่มเดียว ตามมาตรา 15 และจะมีการเลือกตั้งในกลุ่มผู้สมัครดังกล่าวในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ตามมาตรา 129 เพื่อให้เป็นสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ต่อไป (รัชฎาภรณ์ สุภาพ, 2562)

หลักเกณฑ์การคัดเลือกสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญ 2560 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่มีจำนวน 200 คน มาจากวิธีการ “เลือกกันเอง” จากกลุ่มผู้สมัครซึ่งตำแหน่งจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทั้ง 20 กลุ่ม มีดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

1. กลุ่มการบริหารราชการแผ่นดินและความมั่นคง เช่น อดีตข้าราชการ อดีตเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

2. กลุ่มกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ หรือผู้ประกอบการวิชาชีพด้านกฎหมาย หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

3. กลุ่มการศึกษา เช่น ผู้เป็นหรือเคยเป็นครู อาจารย์ นักวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรการศึกษา หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

4. กลุ่มการสาธารณสุข เช่น แพทย์ทุกประเภท พยาบาล เภสัชกร หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

5. กลุ่มอาชีพทำนา ปลูกพืชล้มลุก หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

6. กลุ่มอาชีพทำสวน ป่าไม้ ปศุสัตว์ ประมง หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

7. กลุ่มพนักงานหรือลูกจ้างของบุคคล ซึ่งมีใช้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

8. กลุ่มอาชีพด้านสิ่งแวดล้อม พังเมือง อสังหาริมทรัพย์และสาธารณูปโภค ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

9. กลุ่มผู้ประกอบการกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมตามกฎหมาย (SME) และ ผู้ประกอบกิจการนั้น หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

10. กลุ่มผู้ประกอบการอื่นนอกจากข้อ (9)

11. กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจหรืออาชีพด้านการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบการกิจการหรือพนักงานโรงแรม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

12. กลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

13. กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การสื่อสาร การพัฒนานวัตกรรม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

14. กลุ่มสตรี

15. กลุ่มผู้สูงอายุ คนพิการหรือทุพพลภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มอัตลักษณ์อื่น หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน

16. กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี นกกีฬา การแสดงและบันเทิง นกกีฬา หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน
17. กลุ่มประชาสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์ หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน
18. กลุ่มสื่อสารมวลชน ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน
19. กลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ หรืออื่นๆ ในทำนองเดียวกัน
20. กลุ่มอื่นๆ

โดยผู้สมัครจะต้องมีไม่มีลักษณะต้องห้ามต่างๆ ตามมาตรา 14 เช่น ไม่เป็นข้าราชการ ไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมือง และต้องมีคุณสมบัติครบตามมาตรา 13 เช่น มีสัญชาติไทยโดยการเกิด อายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี ในวันสมัครรับเลือก มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ หรือทำงานในด้านที่สมัครไม่น้อยกว่า 10 ปี ผู้สมัครต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ เกิดในอำเภอที่สมัครรับเลือก, มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในอำเภอที่สมัครรับเลือกเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีนับถึงวันสมัครรับเลือก, เคยทำงานหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอที่สมัครรับเลือก แล้วแต่กรณีเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี, เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในอำเภอสมัครรับเลือกเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

ทั้งนี้ คุณสมบัติเรื่องความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ หรือทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี นั้น จะไม่ถูกนำมาใช้กับผู้สมัครในกลุ่มสตรีหรือกลุ่มผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ทุพพลภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มอัตลักษณ์อื่น นอกจากนี้ หากเป็นผู้ประกอบอาชีพที่อยู่ในข่าย “อื่น ๆ หรือในทำนองเดียวกัน” จะต้องเป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้ง (กกต.) ด้วย (ILaw, 2566)

โดยจะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ในการกำหนดการเข้ามาเป็นสมาชิกวุฒิสภา (สว.) นั้น เป็นวิธีการ “คัดเลือกกันเอง” ในกลุ่มผู้ลงสมัครแต่ละจังหวัดโดยแบ่งเป็น 20 กลุ่มอาชีพที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2561 และผู้สมัครนั้นตั้งไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 และมีคุณสมบัติตามมาตรา 13 นั้นเอง

สำหรับขั้นตอนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา มีดังนี้ (ผู้จัดการออนไลน์, 2567)

ขั้นที่ 1 ประกาศให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ภายใน 5 วัน นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภา มีผลบังคับใช้ กกต.ประกาศ กำหนดวันเลือกระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ

ขั้นที่ 2 การสมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา เริ่มรับสมัครไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือก สมาชิกวุฒิสภา มีผลบังคับใช้ และกำหนดวันรับสมัคร 5 - 7 วัน

ขั้นที่ 3 ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัคร ผู้อำนวยการเลือกระดับอำเภอประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกเป็น สมาชิกวุฒิสภา ภายใน 5 วัน นับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลารับสมัคร

ขั้นที่ 4 การเลือกสมาชิกวุฒิสภา 3 ระดับ การเลือกสมาชิกวุฒิสภา มี 3 ระดับ คือ ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ซึ่งประกอบด้วยการเลือกกันเองในกลุ่ม และการเลือกแบบไขว้ ดังนี้

ระดับอำเภอ (มาตรา 40)

รอบที่ 1 เลือกกันเองในกลุ่ม เลือกผู้สมัครกลุ่มเดียวกัน เลือกกันเองในกลุ่มไม่เกิน 2 คน เลือกตนเองก็ได้ แต่จะลงคะแนนให้ผู้ใดเกิน 1 คะแนนไม่ได้ ผู้ได้คะแนนสูงสุด 5 ลำดับแรกเป็นผู้ได้รับเลือกไปสู่รอบที่ 2 ต่อไป (เหลือกลุ่มละ 5 คน)

รอบที่ 2 เลือกแบบไขว้ เลือกผู้สมัครในกลุ่มอื่นที่อยู่สายเดียวกัน แบ่งสายไม่เกิน 4 สาย โดยการจับสลากประกอบด้วยจำนวนกลุ่มเท่ากันเลือกผู้สมัครกลุ่มอื่นในสายเดียวกันกลุ่มละ 1 คน แต่จะเลือกกลุ่มเดียวกันหรือตนเองไม่ได้ผู้ได้คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรก ของแต่ละกลุ่ม เป็นผู้ได้รับเลือกในระดับอำเภอของกลุ่มนั้น เพื่อไปสู่ระดับจังหวัดต่อไป

ระดับจังหวัด (มาตรา 41)

รอบที่ 1 เลือกกันเองในกลุ่ม เลือกผู้สมัครกลุ่มเดียวกัน เลือกกันเองกลุ่มเดียวกันไม่เกิน 2 คน เลือกตนเองก็ได้ แต่จะลงคะแนนให้ผู้ใดเกิน 1 คะแนนไม่ได้ ผู้ได้คะแนนสูงสุด 5 ลำดับแรกเป็นผู้ได้รับเลือกไปสู่รอบที่ 2 ต่อไป (เหลือกลุ่มละ 5 คน)

รอบที่ 2 เลือกแบบไขว้ เลือกผู้สมัครกลุ่มอื่นที่อยู่สายเดียวกัน แบ่งสายไม่เกิน 4 สาย โดยการจับสลากประกอบด้วยจำนวนกลุ่มเท่ากันเลือกผู้สมัครกลุ่มอื่นในสายเดียวกันกลุ่มละ 1 คน แต่จะเลือกกลุ่มเดียวกันหรือตนเองไม่ได้ผู้ได้คะแนนสูงสุด 2 ลำดับแรก ของแต่ละกลุ่ม เป็นผู้ได้รับเลือกในระดับอำเภอของกลุ่มนั้น เพื่อไปสู่ระดับประเทศต่อไป

ระดับประเทศ (มาตรา 42)

รอบที่ 1 เลือกกันเองในกลุ่ม เลือกผู้สมัครกลุ่มเดียวกัน เลือกกันเองในกลุ่มไม่เกิน 10 คน เลือกตนเองก็ได้ แต่จะลงคะแนนให้ผู้ใดเกิน 1 คะแนนไม่ได้ ผู้ได้คะแนนสูงสุด 40 ลำดับแรกเป็นผู้ได้รับเลือกไปสู่รอบที่ 2 ต่อไป (เหลือกลุ่มละ 40 คน)

รอบที่ 2 เลือกแบบไขว้ เลือกผู้สมัครกลุ่มอื่นที่อยู่สายเดียวกัน แบ่งสายไม่เกิน 4 สาย โดยการจับสลากประกอบด้วยจำนวนกลุ่มเท่ากันเลือกผู้สมัครกลุ่มอื่นสายเดียวกันกลุ่มละ 5

คน จะเลือกกลุ่มเดียวกันหรือตนเองไม่ได้ ผู้ได้คะแนนสูงสุดลำดับที่ 1-10 แต่ละกลุ่มเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา และผู้ได้รับคะแนนลำดับที่ 11-15 อยู่ในบัญชีสำรองกลุ่มนั้น

ขั้นที่ 5 ประกาศผลการเลือกสมาชิกวุฒิสภา เมื่อ กกต. ได้รับรายงานจากผู้อำนวยการเลือกระดับประเทศ ให้รอไว้ไม่น้อยกว่า 5 วัน เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ถ้า กกต. เห็นว่าเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ประกาศผลการเลือกในราชกิจจานุเบกษา

จะเห็นได้ว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการปฏิเสศการนำเอา “หลักการหนึ่งคนหนึ่งเสียง” มาใช้กับกลไกการเลือกตั้งของประเทศไทย การแสดงความเห็นในลักษณะเช่นนี้ย่อมเป็นการโต้แย้งหรือปฏิเสธหลักการหลายประการว่าด้วยการส่งเสริมความเท่าเทียมทางการเมือง (Political Equality) และความเท่าเทียมแบบมีส่วนร่วม (Participatory Equality)

โดยระบอบประชาธิปไตยอันอยู่บนพื้นฐานต่อการเคารพในเสรีนิยมและปัจเจกชนนิยมนั้น ย่อมเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้แทนของตนเข้าไปบริหารและตัดสินใจทางการเมืองแทนตน เมื่อประชาชนแต่ละคนหรือปัจเจกบุคคลที่มีคุณสมบัติครบและไม่เข้าลักษณะต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งได้กำหนดย่อมมีเสรีภาพในการเลือกนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ตนชื่นชอบผ่านกลไกการเลือกตั้งที่กำหนดเอาไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้วางเกณฑ์เอาไว้ นอกจากนี้กลไกการเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญย่อมถือเป็นกลไกที่สนับสนุนเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนแต่ละคนหรือปัจเจกบุคคลอีกด้วย

การกำหนดให้ประชาชนแต่ละคนที่มีสิทธิเลือกตั้งมีหนึ่งคนหนึ่งเสียงเท่าๆ กัน ไม่เพียงส่งผลดีต่อการส่งเสริมความเท่าเทียมและจัดการเลือกปฏิบัติต่อประชาชนโดยทั่วไปแล้วแต่ทว่ายังอาจส่งผลดีต่อการออกแบบเครื่องมือหรือกลไกการเลือกตั้งบางอย่างอีกด้วยเช่น การกำหนดให้ประชาชนมีหนึ่งคนหนึ่งเสียงสอดคล้องกับกระบวนการลงคะแนนโดยลับ (secret vote) การกำหนดให้หลักการหนึ่งคนมีหนึ่งเสียงดังกล่าวย่อมสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการออกแบบบัตรลงคะแนนโดยลับเพราะทำให้การออกแบบและใช้งานบัตรถูกกำหนดขึ้นให้ง่ายต่อการการลงคะแนนหนึ่งเสียงที่ทุกๆ คนมีเท่าๆ กัน ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจวิธีการกาบัตรหรือกรอกข้อมูลอื่นๆ บนบัตรโดยไปในแนวทางเดียวกันและโดยง่ายไปกว่ากำหนดให้ประชาชนจำพวกหนึ่งมีหลายเสียงแต่ประชาชนอีกจำพวกหนึ่งมีเพียงหนึ่งเสียง ซึ่งย่อมต้องใช้หรือออกแบบบัตรเลือกตั้งมากมายหลายชนิดหลายประเภทในการลงคะแนนอันอาจก่อให้เกิดความสับสนสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมการเลือกตั้งประชาชนที่มาเลือกตั้ง และผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งจำพวกอื่นๆ

หลักการเชิงไม่ยอมรับและปฏิเสธการนำเอา “หลักการหนึ่งคนหนึ่งเสียง” หากนำเอามาปฏิบัติจริงในสังคมแล้ว ย่อมขัดหลักเกณฑ์ในเรื่องของความเท่าเทียมทางด้านโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและอาจสร้างภาระต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในกำหนดกลไกหรือกระบวนการเลือกตั้งใหม่ๆ มารองรับหลักการ “หนึ่งคนหลายเสียง” ที่ไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานการเลือกตั้งสากลก็เป็นได้ (Public Law Net, 2557)

จะเห็นได้ว่าหลักการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ในปัจจุบันนั้นขัดและโต้แย้งตามหลักการ “หนึ่งคนหนึ่งเสียง” เพราะเป็นการคัดเลือกกันแค่ในกลุ่มบุคคลที่ลงสมัครในแต่ละอำเภอ จังหวัด ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา มาตรา 40 มาตรา 41 และ มาตรา 42 เท่านั้น ในการตรวจสอบในเรื่องการเลือกในแต่ละขั้นตอนนั้นประชาชนไม่ได้มีสิทธิที่จะตัดสินใจในการเลือกผู้แทนของตนแม้แต่คนเดียว เพราะเป็นการเลือกกันในกลุ่มผู้ลงสมัครสมาชิกวุฒิสภา (สว.)

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

การคัดเลือกสมาชิกวุฒิสภาใน ปี พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมานั้นเป็นปรากฏการณ์การคัดเลือกครั้งแรกของโลก โดยเป็นการเลือกแบบ “เลือกกันเอง” ของสมาชิกที่ทำการลงสมัครคัดเลือกสมาชิกวุฒิสภาในครั้งที่ผ่านมา โดยเป็นการรับสมัครจากประชาชนทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องกับ 20 กลุ่มอาชีพที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 โดยได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กับปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นถึงความโปร่งใสและความเป็นสากล ว่า การคัดเลือกดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดและผู้ที่มาอยู่ในสภานิติบัญญัติและทำหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายจะมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่โดยมีผู้แสดงความคิดเห็นถึงการเลือก สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ครั้งนี้ ดังนี้ (دنพร สุปัญญา, 2567)

จิรนุช เปรมชัยพร กล่าวว่า การเลือก สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ครั้งนี้มีปัญหาตั้งแต่การจัดกลุ่มอาชีพ กล่าวคือ กลุ่มอาชีพ 20 กลุ่มยังมีความคลุมเครือ ไม่สมเหตุสมผล และไม่สามารถเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศได้อย่าง “การแบ่ง 20 กลุ่ม มันไม่ใช่ 20 วิชาชีพ เราก็จะได้ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) เป็นวิชาชีพแต่ละกลุ่ม ซึ่งมันไม่เพียงพอที่จะเป็นตัวแทนคนทั้งสังคม” ความคลุมเครือของคำอธิบายของแต่ละกลุ่มอาชีพยังเปิดช่องว่างให้ผู้สมัครบางรายสมัครเข้าไปไม่ตรงกับอาชีพของตัวเอง

สมชัย ศรีสุทธิยากร กล่าวว่า “เมื่อคนที่คุณสมบัติไม่ถูกต้องผ่านเข้าไปแต่ละรอบ โดยเขียนว่าคุณสมบัติถูกต้องให้ตรอบไป คนที่ตรอบในแต่ละรอบจึงเสียสิทธิ เนื่องจาก กกต. ตรวจสอบซ้ำ ถ้าไม่มีคนร้องเรียนก็รู้เรื่องเลย” การเลือกกันเองในกลุ่มอาชีพ เป็นช่องว่างให้

กลุ่มพรรคพวกเดียวกันเกณฑ์คนมาเพื่อโหวตให้พวกกันเอง ซึ่งรัฐธรรมนูญ 60 ไม่ให้มีการเลือกกันเองในกลุ่มอาชีพ แต่กระบวนการนี้มาจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561

นารากร ตีทยาน กล่าวว่ ไม่ควรมี สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ในระบบการเมืองไทยแล้ว เพราะวัตถุประสงค์แรกเริ่มของการมีวุฒิสภาคือเพื่อเป็นสภาพิเ่ียงให้กับสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากในอดีต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ยังเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ต่างกับ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ซึ่งในปัจจุบันไม่ได้เป็นเช่นนั้นแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีความจำเป็นต้องมี สมาชิกวุฒิสภา (สว.) อีกต่อไป ในทางกลับกัน ควรจัดสรรกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ที่มีประสิทธิภาพ และเปิดให้ประชาชนตรวจสอบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ได้อย่างโปร่งใส

จากความคิดเห็นข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกำหนดเพียง 20 กลุ่มอาชีพนั้นยังไม่เหมาะสม และยังคงคลุมเครืออยู่ เพราะในบางรายที่สมัครเข้าไปก็ยังไม่ตรงตามสายงานอาชีพของตน บางความคิดเห็นก็แสดงให้เห็นว่าในการเข้ารอบแต่ละครั้งนั้นเป็นการไม่สมเหตุสมผลเพราะการดำเนินการของ กกต. ยังล่าช้า จนอาจทำให้ผู้ที่มีความสามารถรอบไปได้และคนที่เข้ารอบไปอาจมีความสามารถที่น้อยกว่าซึ่งไม่สมเหตุสมผลและไม่สมควรเป็นตัวแทนประชาชน และความคิดเห็นสุดท้ายแสดงให้เห็นว่า การมีของสมาชิกวุฒิสภานั้น ไม่ควรที่จะมีแล้ว เพราะเนื่องจากอดีตทำหน้าที่เป็นสภาพิเ่ียงของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในปัจจุบันอาจตรวจสอบเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในระบบการเมืองและการเลือกตั้งได้นั้นเอง ส่วนในความคิดเห็นส่วนตัวนั้น ในการมีของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) นั้น ควรที่จะดำรงให้มีอยู่เพราะเนื่องจากในการคัดกรองกฎหมายในแต่ละส่วนนั้นควรมีการกลั่นกรองเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ในส่วน “การคัดเลือกกันเอง” นั้น ควรที่จะยกเลิก เพราะว่า ในบางกรณีซึ่งผู้ที่มีความสามารถที่แท้จริงนั้นอาจถูกคัดกรองไปและประเด็นนี้อาจจะทำให้ระบบการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (สว.) และ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ในอนาคต เป็นแบบอุปถัมภ์อีกด้วย

สรุป

สมาชิกวุฒิสภามีความสำคัญต่อระบบการเมืองการปกครองของไทยอย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งประเทศไทยให้ความสำคัญกับสมาชิกสภานิติบัญญัติเป็นอย่างมากในการดำเนินกิจกรรมทางด้านการเมือง ซึ่งหน้าที่สำคัญของสมาชิกวุฒิสภานั้น ไม่ว่าจะเป็นอำนาจ

หน้าที่ของวุฒิสภาในบทบัญญัติหลัก คือ การพิจารณาและการกลั่นกรองกฎหมายร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะรัฐสภาและการกลั่นกรองกฎหมาย การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และการให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่เพิ่มเติมโดยเฉพาะตามบทบัญญัติเฉพาะกาล คือ การติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรยับยั้งไว้ และการพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

จะเห็นได้ว่าสมาชิกวุฒิสภา (สว.) นั้น มีความสำคัญกับระบบการเมืองที่ปกครองของประเทศมากเพียงใด แต่ถ้าหากการได้มาซึ่ง สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ไม่ได้มีคุณภาพในการกลั่นกรองบุคคลเพื่อมารับตำแหน่งแล้วนั้น จะทำให้เกิดผลเสียแก่ระบบการเมืองการปกครองของประเทศแน่นอน เพราะเนื่องจากการคัดกรองที่เปรียบเสมือนการคัดสรรพวกตนเองเพื่อมาเป็น สมาชิกวุฒิสภา (สว.) การได้มาซึ่งตำแหน่งที่ไม่ตรงกับสายอาชีพ การคาดการณ์ว่าจะเป็นส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองใดการเมืองหนึ่งเพื่อผลประโยชน์แก่พรรคการเมืองของตนเอง และที่สำคัญ สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่ถูกคัดเลือกมาจากประชาชนที่แท้จริงอาจถูกครอบงำจากนายทุนเพื่อผลประโยชน์ของตนเองอีกด้วย

บรรณานุกรม

- ILaw. (2566). ทำความรู้จัก ส.ว. ชุดใหม่ พร้อมที่มาแบบใหม่โดยการให้ “เลือกกันเอง”. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.ilaw.or.th/articles/6002>
- Public Law Net. (2557). หนึ่งคนหนึ่งเสียงในการเลือกตั้งกับความเท่าเทียม. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤศจิกายน 2567 จาก <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1925>
- กลุ่มงานผลิตเอกสารเผยแพร่ สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2564). เรียนรู้เรื่องวุฒิสภา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนอรุณการพิมพ์.
- ดนพร สุปัญญา. (2567). เลือก สว. 67: เรื่องพิศมัยระหว่างทาง กับความหวังในการแก้รัฐธรรมนูญ. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.the101.world/thai-senate-race-2024/>

- ผู้จัดการออนไลน์. (2567). มาทำความเข้าใจขั้นตอนการเลือก สว. 2567. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2567 จาก <https://mgronline.com/politics/detail/9670000041734>
- มติชน. (6 มีนาคม 2543). เลือกตั้ง ส.ว. สะท้อนภาพรัฐบาลตามเจตนารมณ์ประชาชน. มติชน. รัชฎาภรณ์ สุภาพ. (2562). ข้อพิจารณาเกี่ยวกับที่มา อำนาจ และหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารนิติพัทธ์, 8(2), 65 - 81.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หมวด 1 มาตรา 11. ใน เล่มที่ 135 ตอนที่ 68 ก.